

Promemorian - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

Remiss från Socialdepartementet
Remisstid den 14 november 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Promemorian - Fler verktyg i socialtjänsterna arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn handlar om socialtjänstens arbete med barn. I promemorian föreslås utökade möjligheter att inhämta och utbyta uppgifter inom socialtjänsten för att förebygga brott och stärka skyddet för barn.

Promemorian innefattar sex huvudområden:

1. om anmälningsskyldigheten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa ska utökas till att omfatta fler myndigheter och yrkesgrupper än idag,
2. om det ska vara obligatoriskt för socialnämnder att återkoppla till den som omfattas av skyldigheten att göra en anmälan om oro för barn,
3. om socialnämndernas möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren inom ramen för en barnavårdsutredning ska utvidgas,
4. om gallringsbestämmelserna i fråga om handlingar i barns personakter ska förlängas,
5. om möjligheterna till informationsutbyte mellan socialnämnder i olika kommuner behöver utvidgas i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga,
6. samt behovet av att förbättra möjligheterna för socialnämnder att inhämta information vid utredning av barnets bästa när det gäller frågor om vårdnad om barn, barns boende och barns rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos.

Socialdepartementet har remitterat promemorian till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd och Skarpnäcks stadsdelsnämnd. Därtill har Stockholms stadsarkiv inkommit spontant med yttrande.

Stadsledningskontoret tillstyrker i stora delar promemorians förslag men lyfter också fram att det saknas tillfredsställande beräkningar av de kostnader som förslaget innebär för kommunerna.

Socialnämnden ställer sig positiv till utredningens förslag och syftet att förebygga brott och stärka skyddet för barn. Effekten av ett ska-krav kommer påverka socialsekreterares arbetssituation till det bättre genom att stärka samverkan med anmälningsskyldiga och öka tilliten till socialtjänsten.

Bromma stadsdelsnämnd uppskattar intentionerna som beskrivs i promemorian men tar också upp en del utmaningar med förslagen.

Järva stadsdelsnämnd ser positivt på förslagen om författningsändringar och lyfter att det behövs tydliga riktlinjer för en rättssäker handläggning utöver ökade resurser.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ställer sig till stor del positiv till förslagen.

Stockholms stadsarkiv tar upp att fler områden behöver förtydligas. Stadsarkivet tar även upp vikten av att en ekonomisk konsekvensbeskrivning görs av förslagen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Det åligger samhället ett ansvar att säkerställa att alla barn får goda uppväxtvillkor. Jag välkomnar stora delar av förslagen i promemorian. Det är viktigt att socialtjänsten får fler verktyg i sitt arbete för att förbygga brott och stärka skyddet för barn. Ett viktigt verktyg är kunskap och information om att barn riskerar att begå eller utsättas för brottslig verksamhet. Med förslaget att en myndighet inom socialtjänsten ska kunna lämna ut uppgifter till en annan myndighet inom socialtjänsten i samma eller i en annan kommun innebär att barnets bästa kan tas tillvara.

Tidiga och kunskapsbaserade insatser är centrala för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. Därför ställer jag mig mycket positiv till förslaget om att fler ska vara anmälningsskyldiga vid oro för barn. Många kommuner använder sig av ordningsvakter i det offentliga rummet och för Stockholms stads del är det efterlängtat att de mobila ordningsvakter som staden har också ska omfattas av anmälningsskyldighet.

Förslaget om att barnakter ska levereras till arkivmyndigheten redan när barnet fyllt 18 år skulle innebära ökad administration för handläggare inom socialtjänsten, vilket lyfts i remissvaren från både socialnämnden och stadsarkivet. Jag tror inte att det är

socialdepartementets avsikt. Därför är det min förhoppning att förslaget justeras till att barnakter bör levereras till arkivmyndighet när barnet har fyllt 23 år.

Jag vill framhålla vikten av att finansieringsprincipen följs när förslagen ska träda i kraft. Kommuner måste få full kostnadstäckning.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stockholm den 8 november 2023

Alexander Ojanne

Bilaga

Remiss - Promemorian - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn Dnr KS 2023/834-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Liberalerna anser att promemorian lyfter fram flertalet förtjänstfulla förslag. Införandet av nya arbetssätt kommer dock i många fall kräva att socialtjänsten får mer resurser. Det är bra att regeringen tillför resurser i samband med införandet av den nya socialtjänstlagen. Men det behövs också en nationell satsning på att förstärka socialtjänstens basorganisation, motsvarande den som skett angående polis- och rättsväsendet.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M) och Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Vi ser positivt på promemorians förslag för att ytterligare motverka att barn far illa eller riskerar att fara illa. Barn har en grundläggande rättighet att få leva ett liv fritt från våld, missbruk och utsatthet och det är därför positivt att fler myndigheter ska omfattas av anmälningsskyldigheten. Vi vill särskilt poängtera vikten av att de handlingar som inte har lett till en utredning och sätts i en kronologisk pärm blir enkelt sökbara digitalt. Genom promemorians förslag stärks rättssäkerheten kring barnet då möjligheten att söka upp tidigare orosanmälningar kan ge en sammanvägd och tydlig bild av barnets situation och innebära ett bättre stöd till barnet i fråga. Vi förväntar oss att fler barn som befinner sig i riskzon kommer att kunna identifieras och ges tidigare stöd.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) som är likalydande med Moderaternas och Centerpartiets gemensamma särskilda uttalande i kommunstyrelsen.

Ärendet

En utredare inom Socialdepartementet har haft i uppdrag att utreda utbyte och inhämtning av uppgifter i socialtjänsten för att förebygga brott och öka skyddet för barn. Uppdraget har bland annat innefattat att utreda om skyldigheten att anmäla att barn far illa ska utökas till fler myndigheter och om möjligheterna till informationsutbyte bör utvidgas.

I promemorian föreslås att:

- Bestämmelsen om anmälningsskyldighet i socialtjänstlagen förtydligas så att det uttryckligen framgår att fler myndigheter ska vara anmälningsskyldiga vid oro för barn, däribland Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Tullverket. Detsamma föreslås gälla ordningsvakter.
- Den som har rätt att få återkoppling efter en anmälan om oro för barn – vilket är den som omfattas av anmälningsskyldigheten – ska få det skriftligen och inom 14 dagar.
- Socialnämnderna ska få utökade möjligheter att inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren.
- En myndighet inom socialtjänsten ska till en annan myndighet inom socialtjänsten i samma eller i en annan kommun få lämna ut uppgifter som rör ett barn om det finns risk för att barnet begår eller utsätts för brottslig verksamhet. Myndigheterna ska också därefter, utan hinder av sekretess, få ha de fortsatta kontakter som behövs för att tillvarata barnets bästa.
- En barnakt ska alltid skapas när en orosanmälan kommer in, även om inte utredning inleds. Detta för att göra anmälningarna sökbara och ge socialtjänsten en bättre helhetsbild om en ny anmälan kommer in. Handlingar i barnakter bör levereras till arkivmyndigheten när barnet har fyllt 18 år. Gallringsfristen för vissa handlingar i barnakter ska förlängas till 60 år efter barnets födelse, för att enskilda i vuxen ålder ska kunna ta del av handlingar som rör dem själva.
- Verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda inom sådana verksamheter ska omfattas av uppgiftsskyldighet, som ska gälla när en socialnämnd på uppdrag av allmän domstol ska lämna upplysningar eller genomföra en utredning som behövs för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd och Skarpnäcks stadsdelsnämnd. Därtill har Stockholms stadsarkiv spontant inkommit med yttrande.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	6
Socialnämnden.....	9
Namn på nämndenNamn på förvaltningenKlistra in eller skriv text – 12 punkterBromma stadsdelsnämnd	12
Järva stadsdelsnämnd	13
Skarpnäck stadsdelsnämnd	14
Stockholms stadsarkiv.....	15
Reservationer m.m.....	18

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret tillstyrker i stora delar promemorians förslag, som bedöms öka möjligheten att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa. I vissa delar menar dock stadsledningskontoret att det saknas tillfredsställande beräkningar av de kostnader som förslaget innebär för kommunerna.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget att utvidga anmälningsskyldigheten till fler myndigheter. De föreslagna myndigheterna bedöms relevanta och kan bidra till att fler barn får stöd i rätt tid. Även ordningsvakter får genom sitt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete på platser där barn och unga vistas ofta kännedom om sådant som bör komma till socialtjänstens kännedom, varför även förslaget om att inkludera dessa i anmälningsskyldigheten tillstyrks.

Stadsledningskontoret anser dock att förslaget om att utvidga anmälningsskyldigheten kommer att innebära en utökad arbetsbelastning för socialnämnderna. I promemorian görs bedömningen att det åligger varje huvudman att ta fram nya rutiner och säkerställa arbetssätt för att tillämpa den nya bestämmelsen. Socialnämnderna blir i detta en naturlig instans att vända sig till för information om tillvägagångsätt, konsultation och samverkan. Detta välkomnas, men det är viktigt att socialnämnderna ges förutsättningar och resurser att tidsmässigt klara av uppgiften. Detta beaktas inte i promemorian. Det bör också utredas närmare hur behovet av kunskap kring barn som far illa ser ut hos dessa yrkeskategorier samt hur det skulle kunna tillgodoses.

Stadsledningskontoret instämmer i betydelsen av att socialnämnderna återkopplar på inkommen oro, både utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv för barnen och utifrån ett samverkansperspektiv. Att återkoppling ska ske skriftligt skulle också tydliggöra vilken information en återkoppling bör bestå av. Förslaget bedöms i förlängningen kunna leda till ett stärkt skydd för barn och unga, vilket gör att stadsledningskontoret bedömer att den inskränkning av den kommunala självstyrelsen som förslaget innebär är proportionerlig. Tidsfristen på återkoppling inom 14 dagar som promemorian föreslår är dock inte förenligt med hur socialsekreterares arbetssituation ser ut idag då beslut om att inleda utredning eller inte inleda utredning ska ske inom 14 dagar efter att anmälan inkommit. Stadsledningskontoret föreslår därför att återkoppling ska ske senast en vecka efter sådant beslut har fattats, det vill säga inom 21 dagar. Vidare anser stadsledningskontoret att skyldigheten att återkoppla kommer att innebära en utökad arbetsbelastning eftersom alla som i dag kan begära återkoppling inte gör det. Kommunerna behöver därför kompenseras i enlighet med kommunala finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret delar promemorians bedömning om att det kan vara nödvändigt att begära ut uppgifter från misstanke- och belastningsregistret vid behov för att ingripa till ett barns skydd och stöd, men menar att det inte innebär att det bör ske per automatik varje gång en utredning inleds. En sådan begäran bör i stället föregås av en individuell bedömning i det enskilda fallet. Detta då det inte sällan inleds utredningar vid en socialnämnd som inte handlar om att förebygga brott. Det kan exempelvis handla om ansökningar, vilket inte föranleder behov av att inhämta sådan integritetskänslig information. I många fall skulle dock uppgifter från misstanke- och belastningsregistret vara ett bra verktyg för att ge en helhetsbild för att kunna tillgodose det skydd och stöd som ett barn behöver. Den i promemorian uppskattade tidsåtgången om en timme för en förhandsbedömning och 25-30 timmar för en utredning bedöms vara en underskattning.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att informationsdelning och samverkan är viktiga verktyg i socialtjänstens arbete, i synnerhet när det kommer till att erbjuda barn och unga stöd och skydd. Stadsledningskontoret ifrågasätter dock om den nya sekretessbrytande bestämmelsen (den föreslagna 26 kap. 9 e § OSL), som den är utformad, passar in i systematiken för socialtjänstens arbete på detta område. Stadsledningskontoret avstyrker därför förslaget.

Stadsledningskontoret delar den uppfattning som också lämnats av andra under arbetet med promemorian (s. 325) att det redan i dag finns möjlighet att dela relevant information i det brottsförebyggande arbetet med stöd av 14 kap. 1 § SoL och 10 kap. 28 § OSL. Regeln i 26 kap. 9 e § OSL föreslås fylla ut nuvarande lagstiftning i sådana fall där det ”av olika skäl ... saknas anledning” (s. 332) att göra en orosanmälan. Utifrån utformningen av 14 kap. 1 § SoL skulle detta lagtekniskt innebära att 26 kap. 9 e § OSL ska tillämpas i sådana fall där socialtjänsten inte misstänker att ett barn far illa. Det är svårt att identifiera en situation där rekvisiten i 26 kap. 9 e § OSL är uppfyllda där det inte också finns anledning att göra en orosanmälan. Rekvisitet att ”uppgifterna kan antas bidra till att barnet inte far illa” är särskilt svårförenligt med en

situation där orosanmälan ska underlåtas. Misstankar om att barn och unga kan begå brott, utsättas för brott eller befinner sig i sammanhang kopplade till kriminalitet är sådant som regelmässigt föranleder orosanmälningar enligt gällande lagstiftning.

Stadsledningskontoret vill också lyfta, med anledning av att utredaren inte delar ovanstående slutsats, att det kan ifrågasättas om det är önskvärt att inrätta en form av uppgiftslämnande mellan olika socialtjänster, med syftet att förhindra att barn far illa, som inte följer systemet för orosanmälan. Det är en viktig princip att orosanmälan alltid ska göras vid kännedom eller misstanke om att barn far illa. Tidigare lagstiftning har syftat till att öka benägenheten till detta och det har understrukits att det är den mottagande socialtjänsten som ska bedöma allvaret i en anmälan. Tröskeln för anmälan får mot bakgrund av detta inte vara för hög och även svårbedömda och obestyrkta uppgifter ska anmälas om de tyder på att ett barn kan vara i behov av hjälp eller stöd (se närmare bl.a. prop. 2002/03:53 s. 65 och SOU 2009:68 s. 253). Socialstyrelsen framhåller att samverkan aldrig kan ersätta en formell anmälan vid misstanke om att ett barn far illa (Anmäla oro för barn. Stöd till anmälningsskyldiga och andra anmälare s. 40).

En orosanmälan fyller en viktig funktion genom att den ger en signal till den mottagande socialtjänsten att göra skyddsbedömning och förhandsbedömning samt att därefter, i förekommande fall, inleda utredning. Detta är en viktig skillnad gentemot de sekretessbrytande bestämmelser som ger möjlighet till informationsutbyte med polisen, då polisen som mottagare av information inte har samma typ av ansvar gentemot barnet. En ny form av uppgiftslämnande om barn mellan socialtjänster, som per definition inte är en orosanmälan, riskerar omvänt att sända en signal till den mottagande kommunen att underlåta att göra förhandsbedömning, även i fall där det är befogat.

Stadsledningskontoret befarar således att den distinktion som görs i promemorian i förhållande till orosanmälan riskerar att minska både benägenheten att göra orosanmälan och benägenheten att uppfatta inkommen information som oro. Om utredaren har identifierat situationer när oro inte anmäls trots att det är befogat bör fokus i lagstiftningen i stället vara att öka benägenheten att anmäla.

Stadsledningskontoret anser sammantaget att det framstår som svårmotiverat att ett uppgiftslämnande som förutsätter agerande från mottagaren ska ligga utanför systemet för orosanmälan. Ett krav för uppgiftslämnande enligt 26 kap. 9 e § OSL är att det ska antas leda till någon typ av effekt (s. 334), vilket får antas vara någon form av agerande från mottagaren. Det framstår som oklart vilka konkreta åtgärder en mottagande kommun ska vidta med anledning av ett uppgiftslämnande enligt 26 kap. 9 e § OSL utan medföljande orosanmälan. När socialtjänsten agerar i förhållande till en viss individ sker det genom systemet med förhandsbedömning och utredning. Detta förhållande förändras inte av om socialtjänstens agerande är brottsförebyggande. Även i de fall den mottagande kommunen endast är vistelsekommun, och därmed bara har ansvar för akuta situationer, måste hjälp och stöd till ett specifikt barn ta avstamp i en förhandsbedömning. För att kunna vidta

några mer ingående åtgärder i förhållande till barnet krävs det därefter att en utredning inleds. Detta är handläggningsåtgärder som aktiveras vid en orosanmälan. Även om socialtjänsten kan agera på alla typer av inkommen information riskerar det att uppstå oklarheter kring vilka åtgärder socialtjänsten ska vidta med anledning av inkommen information utifrån 26 kap. 9 e § OSL.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget att det alltid ska skapas en barnakt för att göra anmälningarna sökbara. Det stärker rättssäkerheten för barnen genom att socialtjänsten enkelt får tillgång till historiken och därmed kan skapa sig en helhetsbilds av barnets situation. Stadsledningskontoret invänder dock mot förslaget att handlingar i barnakter ska levereras till arkivmyndigheten redan när barnet har fyllt 18 år. Det innebär att handläggare inom socialtjänsten behöver begära ut handlingar ur barnakter från aktivmyndigheten om de skulle ha behov av dem senare, när det vuxna barnet är fortsatt aktuell inom socialtjänsten. För att prioritera socialtjänstens resurser rätt och för att handläggningen inte ska ta längre tid än nödvändigt föreslår stadsledningskontoret en rekommendation om att leveransen till arkivmyndigheten bör ske när barnet har fyllt 23 år. Stadsledningskontoret har inget att erinra mot förslaget om förlängd gallringfrist för barnakter.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget att verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda inom sådana verksamheter ska omfattas av uppgiftsskyldighet när en socialnämnd på uppdrag av allmän domstol ska lämna upplysningar eller genomföra en utredning som behövs för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Barnets rätt att, på ett erforderligt underlag, få bedömt vad som är hans eller hennes bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge är fundamental för att barnets bästa ska kunna tillvaratas. Regleringen innebär att det kan inhämtas viktig och avgörande information från anställda som har en relation till barnen och vårdnadshavarna på en daglig basis.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen besvarar remissen med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av Promemorian - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn DS 2023:15.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) , se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen är positiv till promemorians förslag om att utvidga anmälningsskyldigheten till fler myndigheter för att säkerställa skydd och stöd för

barn som far illa eller riskerar att fara illa. Föreslagna myndigheter bedöms relevanta och kan bidra till att fler barn får rätt insatser i tid. Kommuner har exempelvis börjat anlita ordningsvakter i ökad omfattning i ett trygghetskapande och brottsförebyggande syfte vilket innebär att deras uppdrag fullgörs på platser där barn och unga ofta vistas. Detta medför att ordningsvakter i allt större utsträckning kan få kännedom om sådant som bör komma till en socialnämnds kännedom. Av promemorian går det inte att utläsa hur behovet av kunskap kring barn som far illa hos dessa yrkeskategorier ser ut, samt hur det skulle kunna tillgodose, vilket förvaltningen anser behöver utredas närmre. Socialnämnderna står idag inför stora utmaningar att klara av myndighetsutövningen och därtill arbeta uppsökande och förebyggande, vilket innefattar att utbilda anmälningspliktiga. Promemorian bedömer att det åligger varje huvudman att tillgodose nya rutiner och säkerställa arbetssätt för att tillämpa den nya bestämmelsen. Socialnämnderna blir i detta en naturlig instans att vända sig till för information om tillvägagångsätt, konsultation och samverkan, vilket välkomnas men det är viktigt att socialnämnderna ges förutsättningar och resurser att tidsmässigt klara av uppgiften, vilket inte beaktas i promemorian. När fler omfattas av anmälningskyldigheten kommer även fler anmälningar inkomma. Utredningen uppger att detta kommer att öka behovet av personal inom socialnämnderna och att förslaget kräver resursförstärkning, vilket är nödvändigt att räkna på innan lagförslaget antas.

Att socialnämnderna återkopplar på inkommen oro är viktigt både utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv för barnen och utifrån ett samverkansperspektiv. Att återkoppling ska ske skriftligt skulle också tydliggöra vilken information en återkoppling består av. Automatiserad återkoppling vid beslutsfattande är också något förvaltningen ställer sig positiv till då det förväntas bidra till mindre administration för socialsekreterarna samt öka tilliten till socialtjänsten. Tidsfristen på återkoppling inom 14 dagar som promemorian föreslår, är dock inte förenat med hur socialsekreterares arbetsituation ser ut idag då beslut om att inleda utredning eller inte inleda utredning ska ske inom 14 dagar efter att anmälan inkommit. Förvaltningen föreslår därför att återkoppling ska ske senast en vecka efter sådant beslut har fattats, det vill säga inom 21 dagar.

Promemorian föreslår vidare att en socialnämnd vid en utredning om den behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren avseende barnet samt närstående till barn som är över 15 år och som barnet bor tillsammans med, om det bedöms behövt. Detta genom att få ta del av uppgifterna via Polismyndigheten elektroniskt. Endast de uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren som är relevanta för en socialnämnds bedömning av barnets behov av skydd eller stöd bör redovisas i den skriftliga utredningen. Förvaltningen delar promemorians bedömning om att begära ut uppgifter från misstanke- och belastningsregistret vid behov för att ingripa till ett barns skydd och stöd kan vara nödvändigt, men det innebär inte att det ska ske per automatik varje gång en utredning inleds. Förvaltningen anser att det ska föregås av en individuell bedömning i det enskilda fallet. Detta då det inleds flera utredningar vid en socialnämnd som inte

handlar om att förebygga brott. Det kan exempelvis handla om ansökningar, vilket inte föranleder ett behov av att inhämta sådan integritetskänslig information.

Dock anser förvaltningen att det är ett positivt verktyg för socialnämnden att använda sig av när en utredning inleds om det bedöms nödvändigt för att skapa en helhetsbild för att kunna tillgodose det stöd och skydd ett barn behöver. Förvaltningen anser dock att tidsfristen som anges i promemorian om en tidsåtgång för att genomföra en förhandsbedömning på en timme respektive 25-30 timmar för en utredning inte heller är förenat med hur förutsättningarna ser ut i socialtjänsten, och promemorian beaktar inte heller tidsåtgången denna administration skulle medföra för Socialtjänsten.

Utredningen föreslår författningsförslag som ska möjliggöra informationsutbyte för socialnämnderna när ett barn riskerar att utsättas för eller utsätta någon annan för brottslig verksamhet, vilket förvaltningen ställer sig positiv till. Då det inte alltid är känt för socialnämnderna vilken den nya bosättningskommunen eller vistelsekommun är eller ens aktualitet inom samma kommun, välkomnar förvaltningen förslag på hur informationsutbytet ska kunna fungera i praktiken.

Utredningen föreslår också att det alltid ska skapas en barnakt för att göra anmälningarna sökbara, vilket förvaltningen är positiv till då det stärker rättssäkerheten för barnen genom att socialtjänsten enkelt får tillgång till historiken och med ny inkommen information kan skapa sig en helhetsbild av barnets situation. Även om barnet/den unga då registreras är det bara barnet, den unga och vårdnadshavaren (och socialtjänsten) som kan ta del av informationen.

I Stockholms stad används begreppet barnakt för de personakter som av rättssäkerhetsskäl ska bevaras. Dessa akter som syftar till att säkerställa barns skydd och rättigheter, kopplat till faderskap/föräldraskap, familjehemsplaceringar och adoptioner. Dessa har således en annan gallringsfrist än de som föreslås i promemorian. Det blir viktigt att förtydliga begrepp för att inte riskera missförstånd och felaktig hantering.

Det kommer bli viktigt för staden att tydliggöra om en ny akt skapas efter 18-årsdagen eller ska handlingar läggas till samma personakt, för att säkerställa att verksamheterna skiljer dessa utredningar och ärenden åt.

Socialnämnderna i Stockholms stad levererar idag handlingar i barnakter till arkivmyndigheten när barnet har fyllt 23 år. I promemorian föreslås det att handlingar i barnakter bör levereras till arkivmyndigheten redan när barnet fyllt 18 år. Som promemorian beskriver så övergår arkivansvaret från socialnämnden till arkivmyndigheten när leveransen sker. Det innebär att handläggare inom socialtjänsten behöver begära ut handlingar i barnakter från arkivmyndigheten om de skulle ha behov av dem senare, när det vuxna barnet fortsatt är aktuell inom socialtjänsten.

Socialtjänsten är redan hårt belastad och för att handläggningen av ärenden inte ska ta ännu längre tid än nödvändigt för att handlingar från barnakter ska begäras ut från

arkivmyndigheten, så föreslår vi en rekommendation om att leveransen till arkivmyndigheten bör ske när barnet har fyllt 23 år.

Barnets rätt att, på ett erforderligt underlag, få bedömt vad som är hans eller hennes bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge är fundamental för att regleringen om barnets bästa i FB respektive lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska uppfyllas. Denna rätt är så stark att en parts rätt till insyn i ett mål eller ärende i vissa fall bör begränsas, vilket förvaltningen instämmer med. Så är fallet om sekretess gäller för en uppgift om var barnet har sin hemvist eller annars befinner sig, och att utlämnandet av uppgifter medför att de sekretesskyddade uppgifterna röjs och barnet eller någon barnet bor med därmed riskerar att bli utsatt, måstes kunna begränsas.

Sammanfattningsvis kommer promemorians författningsförslag till viss del inskränka på det kommunala självstyret, men det bedöms vara nödvändigt och proportionerligt med hänsyn till behovet av att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa. Vikten av att stärka skyddet för barn och att socialnämnderna får samtliga relevanta verktyg som kan bidra till att barn inte far illa bedöms väga över den inskränkning som nu nämnda förslag innebär i det kommunala självstyret. Förvaltningen saknar dock estimerade kostnader för kommunerna avseende personalresurser för den utökade administrationen, för implementeringen av nya arbetssätt samt utbildning som de angivna förslagen kommer att resultera i.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av Promemorian – Fler verktyg i Socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn DS 2023:15.

Namn på nämnden Namn på förvaltningen Klistra in eller skriv text – 12 punkter Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2023 följande.

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till intentionerna som beskrivs i promemorian, t.ex. att fler barn som är i behov av en socialnämnds stöd eller skydd får det, barnets bästa kan tillgodoses i större omfattning, barns rättigheter förverkligas och tillvaratas i större utsträckning, färre barn på sikt begår eller utsätts för brott än idag samt att socialtjänsterna får fler verktyg i sitt arbete.

Gällande utredningens huvudfrågor instämmer förvaltningen i att förslagen kan ge socialtjänsten fler verktyg. Förvaltningen ser särskilt positivt på förslaget om förbättrad sökbarhet av handlingar som rör barn då det är av stor vikt för socialnämnderna att ha tillgång till bakgrundsinformation. Förvaltningen är generellt

positiv till förtydliganden gällande anmälningsskyldiga myndigheter och aktörer. Förvaltningen önskar att bedömningen att förslaget att den som har anmält oro för barn till en socialnämnd ska få skriftlig återkoppling inom viss tid inte bedöms leda till några ökade kostnader för kommunerna problematiseras ytterligare. Detta eftersom det är skillnad på att återkoppla på begäran och att vara skyldig att återkoppla, då det inte är alla som kan begära återkoppling som gör det.

Förvaltningen instämmer i att några av förslagen innebär nya åligganden för socialnämnderna och att de kommer att innebära ökade kostnader för kommunerna. Ökade personalresurser krävs både för hanteringen av ökad ärendemängd men också för fler åligganden per ärende. Förvaltningen ser att de föreslagna förändringarna kan medföra behov av ökade personalresurser för mottagnings- och utredningsarbetet, men också behov av ökade personalresurser inom kommunens öppenvård. Detta utifrån att ett ökat antal inkomna orosanmälningar och mer informationsinhämtning i utredningarna också troligen kommer innebära ökad mängd biståndsbedömda insatser för att tillgodose barns behov av stöd och skydd. Utöver kostnader för personalresurser för insatser i egen regi kan det även innebära ökade kostnader för insatser i extern regi, till exempel placeringsinsatser. Därutöver kan personalförsörjningen i sig bli än mer utmanande för socialtjänsterna, då det redan idag är generellt svårt att rekrytera kvalificerade socialsekreterare.

Järva stadsdelsnämnd

Järva stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2023 följande.

Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Åsa Nilsson Söderström (L), se Reservationer m.m.

Järva stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens yttrande gällande förslag 1: förvaltningen är positiv till förslaget. Det blir mer rättssäkert när det är tydligt vilka myndigheter som har anmälningsskyldighet och därmed uppgiftsskyldighet samt att det blir fler myndigheter som har skyldigheterna. Det ökar chansen att socialtjänsten får kännedom om barn som kan vara i behov av stöd och/eller skydd via socialtjänsten. Emellertid behöver förvaltningen planera för att det troligtvis kommer att krävas mer resurser för att hantera ett ökat inflöde av anmälningar och fler inledda utredningar. Vidare efterfrågar förvaltningen hur lagen kommer att hantera eventuella behov av att lägga till nya myndigheter eller ta bort myndigheter från anmälningsskyldigheten samt förtydligande kring vem som ansvarar för att ge myndigheterna information och eller utbildning om anmälningsskyldigheten.

Förvaltningens yttrande gällande förslag 2: förvaltningen är positiva till förslaget då hanteringen av återkopplingen till anmälare blir tydlig i lagstiftning och att förslaget

är i enlighet med nuvarande arbetssätt. Ytterligare fördel är att tydlighet i lagstiftning kan innebära att fler anmälare skriver ut sina kontaktuppgifter som möjliggör att förvaltningen kan återkoppla beslutet på ett effektivt sätt.

Förvaltningens yttrande gällande förslag 3: förvaltningen är positiv till förslaget då bedömning är att det bidrar till att förvaltningen gör en mer rättssäker helhetsbedömning kring barns livssituation.

Förvaltningens yttrande gällande förslag 4: förvaltningen är som helhet positiv till förslaget. Utifrån principer om integritet och proportionalitet för den enskilde anser förvaltningen att anmälningar som ej leder till utredning ska fortsätta ha aktuella gallringsregler. Om utredning inleds på en anmälan ska de anmälningar som inte har gallrats gallras enligt förslaget.

Förvaltningens yttrande gällande förslag 5: förvaltningen är positiv till förslaget men efterfrågar tydlighet gällande hantering av information som uppstår i informationsutbytet mellan socialnämnder. Exempelvis om socialnämnderna ska hantera och registrera sådan information i kronologiska pärmen, i personakten eller annat. Vidare efterfrågas tydliga riktlinjer i vad som krävs för att dela information, exempelvis om det ska vara ett pågående ärende eller om personal inom prevention och förebyggande enheter kan dela information till andra myndigheter.

Förvaltningens yttrande gällande förslag 6: förvaltningen är positiv till förslaget. Familjerättens utredningsansvar underlättas genom förslaget att kunna ta vissa referenser utan vårdnadshavares samtycke.

Förvaltningen föreslår att Järva stadsdelsnämnd överlämnar tjänsteutlåtandet som svar på remissen. Förvaltningen är positiv till de sex olika förslagen om författningsändringar. Förvaltningen vill dock betona att förslagen på punkt ett och fyra kommer att kräva mer resurser samt att det är önskvärt att förslagen på punkt ett och fem kommer med tydliga riktlinjer för en rättssäker handläggning.

Skarpnäck stadsdelsnämnd

Skarpnäck stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2023 följande.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 juli 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Rörande utökande av anmälningsskyldigheten ser förvaltningen positivt på detta. Förvaltningen vill samtidigt belysa vikten av att dessa aktörer som då kommer att omfattas av anmälningsplikten får relevant och riktig information om socialtjänstens arbete så att avsedda effekter med förslaget säkerställs och samverkan leder till att fler barn uppmärksammas tidigt.

Förslaget att det ska göras obligatoriskt för socialnämnden att återkoppla till anmälare som avses ovan ställer sig också förvaltningen positiv till. Förvaltningen är av uppfattningen att det skulle innebära en förhållandevis låg ökning av arbetsbelastning och bedömningen är att det skulle kunna främja fortsatt samverkan aktörer emellan. Förvaltningen ställer sig även positiv till utökade möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistret inom ramen för en barnavårdsutredning. När denna möjlighet bedöms gynnsam att använda kommer att kunna bidra till en mer välgrundad bedömning i barnavårdsutredningar.

Vidare vill förvaltningen lyfta att förslaget rörande utökade möjligheter till informationsutbyte mellan socialnämnder i olika kommuner i syfte att skapa bättre förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet inte i sig undanröjer ett hinder som finns i nuläget. Socialnämnder i olika kommuner har inom ramen för nuvarande lagstiftning möjlighet att göra orosanmälningar respektive inhämta information inom ramen för pågående barnavårdsutredningar. Förvaltningen anser att föreslagen lagändring riskerar andra samtidigt gällande rättssäkerhetsprinciper ifall denna typ av informationsutbyte kan ske även utanför den grad av oro som en orosanmälan föranleds av, alternativt om utredning inte pågår. Samtidigt kan en positiv följdverkan bli att benägenheten till informationsutbyte inom ramen för orosanmälan och pågående utredning kan öka om lagändringen träder i kraft.

Stockholms stadsarkiv

Stockholms stadsarkivs tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsarkivet, med stöd av Arkivlagen (1990:782) och Arkivregler för Stockholms stad (Kfs 2015:27), övergripande princip är att endast ta emot bevarandehandlingar. Gallring ska ske av Stadens verksamheter och leverans till stadsarkivet är möjlig endast när verksamheterna inte är i behov av informationen samt att den är strukturerad och förtecknad. (Arkivlagen 6 §)

Hanteringen av dokumentationen i akterna, dvs. bevarande eller gallringsfrist

En aktiv akt innehåller många olika handlingstyper vars hantering varierar. Vissa handlingar bevaras medan andra har varierande gallringsfrister. Idag sköts hanteringen av verksamheterna och akten levereras till arkivmyndigheten endast i bevarandesyfte eftersom arkivmyndigheten inte tar emot gallringbara akter eller information som behöver gallras. Stadsarkivet tycker att hanteringen av dokumentationen i akterna, dvs. bevarande eller gallringsfrist borde förtydligas.

Remissen föreslår 60 års gallring. I Arkivlagen 4 § nämns att: Varje myndighet skall svara för vården av sitt arkiv

Arkivmyndigheten uppdrag är att vårda och tillhandahålla handlingar som ska bevaras. Det är också det verksamheten är dimensionerad efter, både vad gäller lokaler och övriga resurser.

En 60-årig gallringsfrist medför kostnadsökningar, och i förslaget analyseras också de ekonomiska konsekvenserna av förslaget för kommunerna med fokus på kostnader för förvarande av analoga handlingar. Stadsarkivet vill i det sammanhanget betona att arkivvård av digitala handlingar och system är kostnadsdrivande. Det är problematiskt och riskabelt att hantera digitalt material i aktiva system i 60 år. Autenticitet och kvalitet ska kunna bibehållas. För att förverkliga en 60-års gallringsfrist krävs ytterligare resurser antingen på arkivmyndigheten eller i stadens verksamheter samt troligen rutiner och kompetensförstärkning för att flytta information till andra lagringsytor än de verksamhetssystem som de genereras från ursprungligen.

Om beslutet av 60 års gallringsfrist genomförs behöver ansvaret för informationen tydliggöras. Rutiner för hanteringen av dessa akter måste regleras. Stadsarkivet behöver ta ställning till långtidsbevarande och behöver kostnadstäckning för vården av både de analoga och digitala handlingarna.

Leveranser till arkivmyndighet bör ske när barnet har fyllt 23 år och inte 18 år.

Frågan om när själva överlämnandet ska ske från en socialnämnd till en arkivmyndighet kan vara av betydelse.

I dag överlämnas socialnämndens arkiv efter överenskommelse med arkivmyndigheten. I remissen påpekas att det inte finns någon lag som reglerar tidpunkt för leverans och att de inte heller föreslår en sådan ny lag. Tidpunkten för överlämnande är alltså inte reglerat i lag utan det är upp till socialnämnderna att själva avgöra när det ska ske.

Förslaget nämner att ett överlämnande bör aktualiseras först när barnet fyllt 18. Stadsarkivet tolkar detta som att nuvarande modell för leveransöverenskommelser kan bibehållas, dvs. leverans efter 23-årsdagen. Verksamheterna behöver den tiden för att själv kunna återsöka information, strukturera och slutförteckna samt gallra handlingar vid behov.

Stadsarkivets bedömning är att överlämnande inte bör ske under den tid som socialnämnderna kan komma att ha behov av handlingarna. Ett sådant potentiellt behov av handlingarna kan finnas fram till dess barnet fyller 18 år. Ett överlämnande bör därför aktualiseras först när barnet har fyllt 18 år. Eftersom frågan om överlämnande i dag inte regleras i lag finns det emellertid inte skäl att nu föreslå någon sådan reglering.

Orosanmälningar som inte leder till barnakt bör registreras. Barnakt skapas endast när en omfattande utredning påbörjas. Oroanmälningsregistret bör gallras efter 5 år.

Stadsarkivet anser att orosanmälningar som inte leder till att barnakt skapas ska registreras och gallras efter 5 år. Detta för att ge möjlighet att följa upp men också att skydda barnet om anmälningarna inte leder till utredningar. Stadsarkivet föreslår att en barnakt skapas endast när en utredning startar.

Enligt Stockholms stads 2021 års socialtjänstrapport inkom totalt 6 412 orosanmälningar som inte ledde till någon utredning. Beroende på storlek på socialnämnd så kommer detta innebära ungefär 200-800 upprättade barnakter ytterligare per år per socialnämnd.

Dagens hantering av orosanmälningar är att dessa är gallringsbara efter 5 år. Remissen föreslår gallringsfrist på 60 år.

Stadsarkivet synpunkter på detta förslag är:

- Akter rörande individer där ingen utredning inleds skulle bli bevarandematerial för personer födda dag 5/15/25. Det kan innebära ett integritetsproblem att personer som inte omfattas av en utredning ingår i de handlingar som ska bevaras för all framtid.
- Mängden bevarandeaakter som levereras till Stadsarkivet kommer att fördubblas. Detta gäller både analogt och digitalt information vilket medför ekonomiska konsekvenser avseende ökade kostnader för analog och digital förvaring, vård och gallring liksom för etablerande av rutiner och teknik för gallringen.
- Frågan om informationsäggande och ansvar kommer att ställa höga krav på socialtjänsten och på arkivmyndigheter att bevaka och efterleva reglerna.

Som remissen nämner har flera kommuner gallringsfrist på register av orosanmälningar endast på 2-3 år. Stadsarkivet undrar om det är motiverat att långtidsbevara uppgifterna så länge som 60 år.

När det gäller ekonomiska konsekvenser menas i förslaget att en 60 års gallringsfrist i längden är mer kostnadseffektiv.

”Vad gäller kostnaderna för förvaring av fler handlingar hos en arkivmyndighet är det av betydelse att flera kommuner i dag anslutit sig eller inom kort kommer att ansluta sig till ett s.k. e-arkiv. På sikt kommer detta förslag därmed inte innebära några ökade arkiveringskostnader.”

Stadsarkivet vill åter understryka att lagring i e-arkiv medför stora kostnader och att den digitala lagringen och vården av de digitala handlingarna riskerar att driva fram kraftigt ökade kostnader. Det är därför angeläget med en ekonomisk konsekvensbeskrivning där höjd tas för de kostnaderna för det digitalt långtidsbevarande av både handlingar och system.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L)

Liberalerna anser att promemorian lyfter fram flertalet förtjänstfulla förslag. Införandet av nya arbetssätt kommer dock i många fall kräva att socialtjänsten får mer resurser. Det behövs en nationell satsning motsvarande den som skett angående polis- och rättsväsendet. Av den kommande statsbudgeten följer nu betydande budgetförstärkningar på socialtjänsten. Detta är mycket glädjande och det är viktigt att dessa hålls i över tid.

Järva Stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Åsa Nilsson Söderström (L)

Liberalerna anser att promemorian lyfter fram flertalet förtjänstfulla förslag. Införandet av nya arbetssätt kommer dock i många fall kräva att socialtjänsten får mer resurser. Det behövs en nationell satsning motsvarande den som skett angående polis- och rättsväsendet. Av den kommande statsbudgeten följer nu betydande budgetförstärkningar på socialtjänsten. Detta är mycket glädjande och det är viktigt att dessa hålls i över tid.